

STANDPUNT

Commentaar van de Orde van Vlaamse Balies bij het wetsontwerp tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen (*Parl. St.*, Kamer, 54-2569-001).

Brussel, 3 juli 2017.

In zijn arrest nr. 13/2017 van 9 februari 2017 vernietigde het Grondwettelijk Hof de artikelen 3 tot en met 6 van de wet van 28 april 2015 tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen, maar handhaafde hij de gevolgen van de vernietigde bepalingen “*tot het optreden van de wetgever en uiterlijk tot 31 augustus 2017 (...) ten aanzien van de vorderingen die bij een rechtscollege zijn ingesteld tot die datum.*”

De Orde van Vlaamse Balies (*hierna: OVB*) lijst in voorliggend standpunt haar opmerkingen op ten aanzien van de door de regering beoogde hervorming van de rolrechten ter remediëring van genoemd arrest nr. 13/2017 van het Grondwettelijk Hof. De OVB vraagt de wetgever om bijzondere waakzaamheid aan de dag te leggen inzake de toegang tot de rechter en de mogelijkheid om beroep op de rechterlijke macht te doen als een recht te vrijwaren.

1. Bedreiging toegang tot de rechter

De OVB sluit zich aan bij de eerdere kritische opmerkingen van de Hoge Raad voor de Justitie, de Raad van State en de Ordre des barreaux francophones et germanophone, die elk op hun beurt aanstipten dat de toegang tot het recht in het gedrang dreigt te komen door de voorgenomen hervorming.

De OVB wenst daarbij in het bijzonder te herinneren aan de overweging B.18 van het Grondwettelijk Hof in zijn arrest nr. 27/2017 van 23 februari 2017 met betrekking tot de onderwerping van de advocatendiensten aan de btw:

“B.18. Hoewel de kosten verbonden aan de bestreden bepaling op zich niet de oorzaak zijn van de door verzoekende partijen aangevoerde aantasting van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en van de wapengelijkheid, hebben zij niettemin tot gevolg de financiële last verbonden aan de uitoefening van die rechten te verzwaren. De wetgever dient bijgevolg daarmee rekening te houden wanneer hij andere maatregelen neemt die de kosten van de gerechtelijke procedures verzwaren. Hij dient immers erover te waken het recht op toegang tot de rechtscolleges voor bepaalde rechtzoekenden niet op zodanige wijze te beperken dat dat recht daardoor in zijn essentie niet wordt aangetast.” [Onze onderlijning]

In de geïntegreerde impactanalyse van het voorontwerp geeft de minister van Financiën zelf uitdrukkelijk aan een negatieve impact te verwachten inzake de aandachtspunten “1.Kansarmoedebestrijding” en “2. Gelijke kansen en sociale cohesie”. Daarbij geeft hij volgende verantwoording op: *“In principe is de verhoging van de rolrechten nadelig voor de toegang van de mindervermogenenden tot de rechtbank. In België wordt dit ondervangen door het stelsel van de rechtsbijstand: zij die rechtsbijstand genieten, kunnen geheel of gedeeltelijk worden vrijgesteld van betaling van de rolrechten.”* (Parl. St., Kamer, 54-2569-001, p. 19).

Dergelijke verantwoording verbergt evenwel de ongemakkelijke waarheid dat vele rechtzoekenden helemaal niet in aanmerking komen voor de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand door de bijzonder stringente inkomensgrenzen. *De facto* zullen modale burgers die net te veel verdienen om binnen dat stelsel rechtsbijstand te kunnen genieten daardoor wel degelijk de volledige impact van de verhoging van de rolrechten voelen en lijkt het risico absoluut niet irreëel dat zij om financiële redenen hun rechten niet zullen kunnen uitoefenen, rekening houdende met de combinatie met eventuele dagvaardingskosten, kosten van de uitvoering van een rechterlijke beslissing, de bijdrage aan het begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand, het ereloon van de advocaat en de daarop verschuldigde btw ten belope van 21 % en *last but not least* het risico om een rechtsplegingsvergoeding – waarvan de bedragen sinds 1 juni 2016 voor de tweede maal werden verhoogd – te moeten betalen indien ze hun procedure verliezen.

Merk op dat de Raad van State na vraag tot verduidelijking aan de gemachtigde van de minister concludeerde dat *“de verhoging van de rolrechten voor personen waarvan het inkomen net boven de inkomensgrens ligt om de volledige of gedeeltelijke kosteloosheid van de juridische tweedelijnsbijstand en rechtsbijstand te genieten, overeenstemt met ongeveer 5% van het maandelijkse inkomen van die categorie van personen en dat de door gemachtigde vermelde kosten voor het instellen van een voorziening in rechte voor die personen ongeveer 20 % van hun maandelijkse inkomen bedragen”* en in die omstandigheden de wetgever expliciet aanraade om te voorzien in gedifferentieerde maatregelen (Parl. St., Kamer, 54-2569-001, p. 35).

De OVB heeft akte genomen van de repliek van de regering daarop in de memorie van toelichting, dat de combinatie van de btw op het ereloon van advocaten, de griffierechten en de bijdrage voor het tweedelijnsbijstandsfonds niet het grootste deel van de kosten van een procedure zullen uitmaken en dat bijgevolg *“de combinatie van die kosten voor de toegang tot de rechter geen werkelijk obstakel vormt”* (Parl. St., Kamer, 54-2569-001, p. 9). De OVB drukt de vrees uit dat dit een al te eufemistische inschatting is van de werkelijkheid en betreurt dan ook dat de regering de vraag van de Raad van State naar een verlaagd rolrecht naast zich heeft neergelegd op basis van een beweerde te grote complexiteit en onevenredige verzwarende van de administratieve lasten van de dienst van de rolrechten.

2. Beroep doen op de rechterlijke macht moet een recht blijven

De OVB begrijpt dat de regering met de voorgestelde verhoging van de rolrechten wil vasthouden aan de geraamde budgettaire recurrente meeropbrengst van 20 miljoen euro per jaar en met het oog daarop heeft geopteerd voor een forfaitaire verhoging van de rolrechten van 40 naar 50 euro voor vredegerichten en politierechtbanken, van 100 naar 165 euro voor rechtbanken van eerste aanleg en rechtbanken van koophandel, van 210 naar 400 euro voor de hoven van beroep en van 375 naar 650 euro voor het Hof van Cassatie in vergelijking met de situatie voor de inwerkingtreding van de wet van 28 april 2015. De OVB stelt daarbij vast dat de stijging aanzienlijk is en in bepaalde gevallen bijna neerkomt op een verdubbeling.

De OVB neemt er akte dat de regering door de verhoging van de rolrechten tevens een ontrading beoogt van het ondoordacht beroep doen op de rechterlijke macht evenals hoopt vormen van alternatieve geschillenbeslechting te stimuleren.

In dat verband werpt de regering in de memorie van toelichting onder meer op dat *“Uit de praktijk blijkt dat heel wat advocaten na het verlies van de zaak op verzoek van hun cliënt in beroep gaan om de uitvoering uit te stellen, terwijl de kans vaak gering is dat ze de zaak in tweede orde wel zullen winnen”* (Parl. St., Kamer, 54-2569-001, p. 10).

De OVB betreurt dergelijke misleidende uitlatingen ten zeerste, nu in de praktijk door de diverse potpourri-wetten de beroepsmogelijkheden reeds werden ingeperkt en vonnissen door het gewijzigde artikel 1397 Ger.W. principieel uitvoerbaar zijn bij voorraad, en wil er toch op wijzen dat bij een verbetering van de kwaliteit van de rechtspraak in eerste aanleg het aantal beroepen automatisch zal dalen. De advocaat blijft altijd de eerste rechter en zal zijn cliënt afraden in beroep te gaan als dat volstrekt kansloos is, maar is door zijn deontologie gehouden om zijn cliënt bij te staan als hij meent dat er een kans bestaat om in beroep een herziening van een eerdere uitspraak te bekomen of als een vonnis manifest niet correct is.

Verder merkt de regering in de memorie van toelichting nog op dat de burger van bij de start van het geding moet beseffen dat procederen voor een rechtbank een kostprijs heeft en wijst ze erop dat *“De totale kost van het trachten op te lossen van een geschil via een gerechtelijke instantie vaak duurder [is] dan het daarvoor beroep doen op een alternatieve vorm van geschillenoplossing”* (Parl. St., Kamer, 54-2569-001, p. 10).

Hoezeer de OVB ook voorstander is van een stimulering van vormen van alternatieve geschillenbeslechting - aan haar goede wil ter zake zal de wetgever echt niet willen twijfelen -, meent zij toch dat de regering hier te kort door de bocht gaat. De mogelijkheid bestaat uiteraard dat alternatieve geschillenbeslechtingen goedkoper zullen uitvallen, maar dit is absoluut geen zekerheid. Bovendien bestaat altijd de kans dat de bemiddeling of arbitrage mislukt, waardoor rechtzoekenden toch nog een beroep zullen moeten doen op de rechter en in dat geval zullen rechtzoekenden net duurder af zijn. Opnieuw zal de advocaat de eerste rechter zijn en oordelen in hoeverre alternatieve vormen van geschillenbeslechting in concrete zaken een kans op succes bieden. De OVB meent met andere woorden dat alternatieve vormen van geschillenbeslechting een vrijwillige, bewuste en weloverwogen keuze moeten zijn en dat ze niet louter mogen worden ingegeven door financiële beweegredenen, laat staan hogere rolrechten bij gerechtelijke instanties.

